

Bridget van Ierland, ‘Heb de mens naast je lief als jezelf’

Voorganger: Ds. Jurjen Zeilstra

Lezingen:

Schriftlezing Oude Testament: Leviticus 19, 32-37

Schriftlezing Brieven: Romeinen 13, 8-10

Schriftlezing Evangelie: Marcus 12, 28-34

Inleiding

Kun je een ander liefhebben als jezelf? Bridget van Ierland was zo liefdevol dat ze alles weg wilde geven. Haar feestdag is 1 februari. In de talloze verhalen verbonden aan haar naam, gebeuren telkens onverklaarbare zaken. Zieken genezen. Het water dat zij schenkt wordt bier. Haar mantel bedekt een koninkrijk. Per ongeluk wordt Bridget tot bisschop gewijd. Ongeloofwaardige mirakels of verhalen met een boodschap?

Thema: Heb de mens naast je lief als jezelf

Gemeente van Christus, waar gaat het over in het vraaggesprek van Jezus met de schriftgeleerde? Wat is het belang van de vraag naar het belangrijkste gebod? Er waren vele geboden en regels in het Jodendom. Het gaat om de vraag naar een centraal criterium. Ergens wordt een fundamenteel punt gezocht, waarvan door gevolgtrekking de betekenis van allerlei andere richtlijnen kan worden getoetst. Als twee geboden niet op hetzelfde moment te handhaven zijn, dan moet er toch een hoger gebod zijn dat de doorslag geeft. Maar wat is dat gebod?

In Leviticus 19,18 staat: ‘Heb je naaste lief als jezelf.’ Maar dat gaat niet alleen om degene die letterlijk je buurman is. Dat blijkt ook uit het stukje dat we hebben gehoord en dat ietsje verderop staat. Daar gaat het over vreemdelingen die het verdienen als Israëlieten te worden behandeld, dus als naasten. Maar dat is toch veel te moeilijk? Hoe kunnen ze dat? Kun je houden van dat wat je niet kent? Kun je iemand liefhebben die vreemd is? Dat lijkt me sterk. Niet voor niets wordt in het Latijn hetzelfde woord gebruikt voor vreemdeling en vijand: *hostis*. Iedere vreemdeling is vreemd en kan zomaar een vijand zijn. Maar een *host* in het Engels is een gastheer of ?vrouw, dat is iemand die als het goed is voor een vreemdeling een vriend of een vriendin kan zijn door gastvrij op te treden.

Het inzicht ontstaat door de identificatie en het geheugen. Alleen door zich te verplaatsen in de vreemdeling kunnen ze het vreemde liefhebben. En dat verplaatsen kan alleen door de herinnering. Door te beseffen dat jij zelf eens een vreemdeling was en hebt geleefd in ongestreken, kun je er iets van bevatten wat het vandaag is om vreemdeling te zijn. Dit is de kern van het verhaal, het ijkpunt zo u wilt.

Allerlei andere normen van beschaving, waarover discussie kan zijn, vallen alleen door de kernwaarde centraal te houden in proportie op hun plek. In onze termen: Mensenrechten zijn onvoorstelbaar kostbaar. Maar ze blijven abstract. Het blijven hoge ijle idealen, wanneer ze ergens niet verankerd zijn in gewortelde overtuigingen en herkenningmomenten. Ze moeten als het ware worden kleingemaakt en toegepast op momenten dat het ertoe doet. Tenslotte is de fundamentele vraag: Wat helpt? Daar gaat de liefde achter schuil.

Bridget van Ierland, of Bridget van Kildare, zoals ze ook wel wordt genoemd, werd geboren halverwege de 5^e eeuw.¹ Zij is een ankerpunt van naastenliefde geworden. Haar moeder was een slavin die door de heilige Patrick werd bekeerd tot het christendom. Terwijl zij zwanger was van Bridget, werd deze vrouw, door haar meester die de vader was van het kind dat zij droeg, vanwege zijn jaloezies echtgenote, als slavin verkocht aan een Ierse druïde. Bridget werd geboren en groeide op als een mooi, maar ook ernstig meisje. Eens hoorde zij een monnik preken over de liefde van Christus en zij werd een christen. Het bijzondere was dat Bridget niet aarzelde, maar letterlijk alles wat ze gehoord had dat Christus vroeg ging doen. Het klinkt heel naïef, maar zij gaf alles weg.² Als melkmeisje gaf ze spontaan gratis melk aan dorstige reizigers en boter. Aan de armen gaf ze voedsel, stoelen en tafels en aan daklozen gaf ze kleding. Er was wel één probleem. Omdat ze zelf niets bezat, ging haar gedrag ten koste van de bezittingen van anderen, eerst de druïde en later toen ze weer bij haar vader woonde, ging het om zijn bezittingen. Haar vader was daar helemaal niet blij mee. Maar Bridget legde uit dat het niet kon laten, omdat ze steeds Christus herkende in al die mensen die iets nodig hadden.³ Tenslotte was haar vader het zo zat dat hij Bridget meenam naar de koning en van plan was om haar als slavin aan hem te verkopen. Maar terwijl hij daarover met de koning aan het onderhandelen was, had Bridget al weer iets weggegeven. Nu ging het om het met juwelen bezette zwaard van haar vader aan een bedelaar. De koning beseftte dat dit meisje een heilige moest zijn en vroeg haar vader om haar vrij te laten. Ten einde raad zette haar vader Bridget het huis uit. Zo ontstond voor Bridget de gelegenheid om een klooster te stichten. Het was rond 480 na Christus, te Kildare, in Ierland.

Dit klooster van Bridget werd het moederklooster van alle nonnenkloosters in Ierland. Aan haar optreden raakten veel wonderverhalen verbonden, telkens verwijzend naar de christelijke naastenliefde. Sommige mirakels waren heel bijzonder. Water dat Bridget uitdeelde werd bier. Met zulke wonderen wordt je in Ierland natuurlijk wel populair.

In sommige legenden krijgt Bridget de trekken van Maria, de moeder van Jezus. In andere vallen eigenschappen op van de voorchristelijke Keltische godin Brigitte, godin van licht, vuur en genezing.⁴ Tijdens het feest Maria Lichtmis, dat op 2 februari wordt gevierd, wordt bij een vuur uitgezien naar de lente. Bridget is een belangrijke identificatiefiguur geworden onder andere voor kwetsbare kinderen en vrouwen in moeilijkheden, voor bruiden, maar ook voor allen die dicht bij de natuur leven en heel bijzonder voor de armen. Haar vrijgevigheid was spreekwoordelijk. En er is een fascinerende legende dat Bridget toen zij abdis zou worden ‘per ongeluk’, doordat de verkeerde tekst werd uitgesproken, tot bisschop zou zijn geconsacreerd. De historische werkelijkheid zal mogelijk zijn geweest dat er in het oude Ierland geen steden waren en dus ook geen bisschoppen met een vaste standplaats. Een abt bekleedde de belangrijkste leidinggevende positie en dus ook een abdis, met een min of meer gelijke rang als man en vrouw. Hoe dan ook, Bridget is voor de Ieren de heilige van de belangeloze naastenliefde bij uitstek geworden.

Zij legt op deze wijze met de verhalen over haar leven een sleutel op het evangelie, die ook ons kan helpen. Wij gaan niet zomaar alles weggeven. De meesten van ons geloven vandaag ook niet dat dit een structurele oplossing is voor het armoedeprobleem of dat alle vreemdelingen die dat willen in Nederland moeten gaan wonen. Maar als wij het daarbij laten hebben we noch het evangelie, noch het leven van Bridget begrepen. Het gaat ten diepste om de liefde. De apostel Paulus schrijft:

Wees elkaar niets schuldig, behalve liefde, want wie de ander liefheeft, heeft de gehele wet vervuld.⁵

De twee geboden waar het over gaat in het gesprek van Jezus en de schriftgeleerde staan niet los van elkaar. Sterker nog, deze twee geboden zijn onderling onlosmakelijk verbonden. De liefde van God brengt liefde voor de naaste voort. Ten diepste komen we dicht bij een definiëring van God zelf als de bron van alle echte liefde. Niet voor niets zegt een beroemd lied ‘Waar liefde is, daar is God’, ‘Ubi caritas, Deus ibi est’. Het gaat over de bereidheid primair vanuit motieven van naastenliefde naar anderen te kijken, hoe

ingewikkeld het leven ook kan zijn. Anders gezegd: Het mysterie van het leven wordt middels de Godsidee principieel als een opdracht tot liefde voor de mens naast je verstaan, spontaan, onbevooroordeeld, omdat je op de een of andere wijze in die mens Christus herkent. Je herinnert je dat hij of zij een kind van God is, omdat ook jij tekort kwam toen Christus je namens God tegemoet gekomen is en je heeft gered van jezelf. Als je zelf ooit hulp nodig had, je stond met pech langs de weg, of je geld was gestolen, of denk aan iets onnozels als dat je niemand kende op een feestje, dan was je blij, dat iemand naar je omkeek, stopte om je te helpen, of bereid was je wat geld te lenen, of je aansprak, belangstelling voor je had en je erbij betrok.

In een van de legenden over het leven van Bridget wordt verteld dat zij de koning van Leinster, een streek in Ierland, benaderde om hem te vragen om land voor nieuwe kloosters en om de armen te helpen. De koning voelde daar er niets voor om Bridget land te geven, maar om van haar af te komen beloofde hij haar zoveel land als haar mantel kon bedekken. Toen Bridget daarop haar mantel uitspreidde, bleek deze op wonderlijke wijze ineens bijna het hele koninkrijk te bedekken. Letterlijk was dit ‘met de mantel der liefde bedekken’. De geschrokken koning gaf aan Bridget wat ze wilde: land om een klooster te bouwen, in die tijd een belangrijk centrum van gastvrijheid en naastenliefde.

In de dagkapel van de Aankondigingskerk te Clonard in Ierland hangt een schitterend wandkleed, gemaakt door vrouwen uit de parochie waarop dit wonder is uitgebeeld. De liefdemantel van Bridget wordt één met de natuur en gaat samenvallen met het hele grondgebied van het koninkrijk. Het is natuurlijk een geweldige symboliek. De naastenliefde waar het in God om gaat, werd concreet in het verzoek van Bridget aan de koning. Door de houding van Bridget wordt dit land tot het Koninkrijk van God.

Amen.

Uitzending en zegen

Weest u ervan verzekerd dat u gezegende mensen bent, u bent gezegend met een God die liefde is. Die God is een onuitputtelijke bron. Dus, ook wanneer je het gevoel hebt dat je niets hebt om te geven, dan nog het de constant de overvloeiende liefde van God, die je door mag geven. Wees niet bezorgd om tekort te komen, want als je deelt, dan wordt het meer.

De Heer zij voor u
om u de juiste weg te wijzen.
De Heer zij naast u
om u in de armen te sluiten en
te beschermen tegen gevaren van links en rechts.
De Heer zij achter u

om u te bewaren voor gemene
aanvallen van anderen.
De Heer zij onder u
om u op te vangen als u dreigt te vallen
De Heer zij in u
om u te troosten als u verdrietig bent.
De Heer zij om u heen
om u te verdedigen als mensen over u heen vallen.

De Heer zij boven u
om u te zegenen.
Moge God zich over u ontfermen.
nu en altijd.

Amen.

(Naar de zegen van Saint Patrick)

Noten

¹Heaney, M., *Over Nine Waves. A Book of Irish Legends*, London 1994, 230-235.

²Cf. Lukas 18,22.

³Cf. Matteüs 25, 31-46.

⁴Day, M., *100 Heiligen. Leven en werk van bekende en onbekende heiligen uit de geschiedenis*, Kerkdriel 2003, 20.

⁵Romeinen 13,8.

Figuur 1: Afbeelding: Tapijt in de dagkapel van de Aankondigingskerk in Clonard, Graafschap Wexford, Ierland. Het tapijt werd gemaakt door vrouwelijke leden van de parochie.